

بررسی انتقال مؤلفه‌های پایداری در فرآیند ترجمه: مطالعه‌ی موردی ترجمه‌ی انگلیسی سعید سعید پور از اشعار قیصر امین پور

مینا زند رحیمی (نویسنده مسئول)^۱

هدی هادی پور^۲

حمیده کمالی مقدم^۳

چکیده

ادبیات پایداری نمایانگر تاریخ دلاوری‌ها، شجاعت‌ها و ظلم‌ستیزی یک ملت است. بهترین راه برای گسترش این ادبیات و شناساندن آن به جهان به واسطه ترجمه و انتقال مفاهیم عمیق آن است. به همین خاطر بررسی بازتاب و بازخورد ادبیات پایداری یک جامعه در جامعه مقصد بسیار اهمیت دارد. دانستن این موضوع که آیا مترجم به‌درستی مفاهیم پایداری انتقال داده است یا تنها به انتقال کلمات بسنده کرده است و اینکه توانسته اصول فکری شاعر را همان‌گونه که در جامعه مبدأ ملموس است در جامعه مقصد نیز فراهم کند، فقط با بررسی ترجمه این آثار حاصل می‌شود. امروزه با توجه به تأثیر ترجمه در فرهنگ و ادبیات مقصد، بررسی راهکار ترجمه و چگونگی انتقال مفاهیم بسیار ضروری است. مقاله تحلیلی-توصیفی پیش رو در تلاش برای بررسی ترجمه انگلیسی اشعار پایداری قیصر امین پور توسط سعید سعید پوردر چارچوب مدل ترجمه هاوس و دسته‌بندی ترجمه آشکار و پنهان وی بوده است. در این پژوهش نگارندگان پس از خواندن اشعار فارسی و مشخص نمودن مؤلفه‌های پایداری موجود در شعر به بررسی ترجمه انگلیسی اشعار پرداخته‌اند. این بررسی شامل بررسی انتخاب لغات، انتقال آرایه‌های ادبی و انتقال مؤلفه‌های پایداری به متن زبان مقصد است. پس از بررسی و مقایسه‌ی این مؤلفه‌ها در دو متن نوع ترجمه بر اساس مدل ترجمه‌ای هاوس مشخص شد. پژوهشگر با بررسی این اشعار و ترجمه آن‌ها در پی یافتن راهکار مترجم برای انتقال این مفاهیم عمیق و میزان توانایی او در انتقال مؤلفه‌های پایداری بوده است. در نتیجه این پژوهش مشخص شد مترجم تنها آثاری را ترجمه کرده است که با ترجمه تحت‌اللفظی (آشکار) قادر به انتقال آن‌ها به زبان مقصد بوده است و در ترجمه آثاری که چند سطحی بوده و در لایه‌های زیرین خود شمی

۱. عضو هیات علمی، گروه مترجمی زبان انگلیسی، بخش زبانهای خارجی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر کرمان. ORCID:0000-0001-9695-1385 mina_zandrahimi@uk.ac.ir

۲. عضو هیات علمی، گروه مترجمی زبان انگلیسی؛ بخش زبانهای خارجی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر کرمان. ORCID:0000-0002-2548-0931 hadipour@uk.ac.ir

۳. بخش زبان‌های خارجی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر کرمان. ORCID:0000-0003-3398-5793 hami_kamali@yahoo.com

از پایداری داشته مترجم نتوانسته است روح پایداری موجود در اشعار را انتقال دهد و تنها به انتقال لایه‌های ظاهری شعر بسنده کرده است. در نتیجه نیاز است مترجم در ترجمه این نوع ادبی به عوامل متعددی توجه کند که مطالعه تاریخچه و آثار پایداری جامعه مقصد و توجه به بار معنایی متفاوت کلمات در دو جامعه از جمله آن‌ها است.

واژه‌های کلیدی: شعر، قیصر امین پور، سعید سعیدپور، ادبیات پایداری، ترجمه شعر، بررسی کیفیت ترجمه، هاوس

۱- مقدمه

هدف ادبیات پایداری انتقال فرهنگ مقاومت از نسلی به نسل دیگر و از تاریخی به تاریخ دیگر است. این نوع از ادبیات تنها منحصر به کشور ما نیست. کشورهای تحت اشغال بسیاری همچون افغانستان، عراق، فلسطین، لبنان و حتی کشورهای دورتر از جمله بوسنی هرزگوین، کشورهای آفریقایی تحت استعمار، کشورهای امریکای لاتین نیز برای مبارزه با استعمار و استبداد و جنگ، قلم به دست گرفته و به ثبت وقایع و دلآوری‌های فرزندان‌شان از طریق ادبیات پایداری پرداخته‌اند. شاعر در شعر پایداری به دنبال زبانی برای گفت‌وگو با همه مردم جهان است. مردمی که طعم تلخ جنگ و ظلم را چشیده‌اند و مقاومت و پایداری را تجربه کرده‌اند. در واقع، شاعر در حوزه شعر پایداری، پیام‌های انسانی و فلسفی پدیده‌ای به نام جنگ و استبداد را می‌گیرد و به آن‌ها تشخیص جهانی می‌بخشد. پیام‌هایی همچون: آزادی، حق طلبی، عدالت خواهی، وطن دوستی، ایثار و جانبازی، نوع دوستی.

از آنجاکه این پیام‌ها به مرزهای جغرافیایی محدود نمی‌شود، طبیعتاً دایره مخاطبان این گونه شعر گسترش می‌یابد و حضور مترجم از اینجا آغاز می‌شود. مترجمی که باید وفادار به شاعر پایداری باشد و بتواند آرمان‌ها و پیام‌های شاعر را به همه جهان منتقل کند؛ اما در اینجا این سؤال مطرح می‌شود که آیا مترجم می‌تواند مؤلفه‌های پایداری را انتقال دهد و معیار او برای انتقال این مفاهیم چیست؟ در ترجمه همواره از وفاداری بسیار سخن گفته شده است اما در ترجمه شعر با در نظر گرفتن تمامی موانع ترجمه آن باید به بررسی این امر پرداخت که آیا باید مفاهیم را فدای ترجمه روان یا ترجمه روان و زیبا را فدای مفاهیم کرد. در ترجمه شعر پایداری نیز مترجم در کوششی بین انتقال زیبایی‌های ادبی و وفاداری و انتقال مفاهیم پایداری است.

در تاریخ ایران اسلامی نیز با توجه به پیشینه و تاریخ این سرزمین و خصیصه ظلم‌ستیزی

مردم ایران همواره شاعران زیادی در این حیطه دست به قلم برده‌اند اما اوج شعر و ادبیات پایداری را می‌توان در دفاع مقدس و سال‌های پس از آن در مبارزه با تهاجمات خارجی دید. از شاعران خوش ذوق این دوره می‌توان از سلمان هراتی، سید حسن حسینی، علیرضا قزوه، حسین اسرافیلی، صابر امامی و قیصر امین پور نام برد. آثار هر یک از این شاعران بزرگ به زبان‌های خارجی از جمله انگلیسی ترجمه شده است و همان‌طور که در بالا نیز اشاره شد نیاز به ترجمه در حوزه ادب پایداری روز به روز فزایش می‌یابد. آن‌هم به دو دلیل عمده: اول آشنایی شاعران ایرانی با اشعار حوزه مقاومت از سرتاسر این کره خاکی و دوم معرفی تاریخ و فرهنگ مقاومت ایران از طریق شعر و ادبیات به سرتاسر دنیا. در این مقاله سعی شده تا با بررسی موردی ترجمه‌های اشعار پایداری قیصر امین پور به زبان انگلیسی که توسط سعید سعید پور انجام شده است، میزان انتقال مؤلفه‌های پایداری از فارسی به انگلیسی یا ترجمه نمادهای پایداری را در شعر امین پور بررسی شود.

به نقل از دارابی (۱۳۹۵) قیصر امین پور یکی از شاعران پیش‌تاز انقلاب است و اشعار بی‌نظیری در رابطه با انقلاب اسلامی سروده است. وی با اشعارش به رزمندگان روحیه دشمن‌ستیزی را القا می‌کرد و مقاومت آن‌ها در برابر دشمن را می‌ستود. به همین دلیل به ملک‌الشعراي جنگ معروف شد و به عقیده بسیاری وی بین جنگ و زیبایی شعر رابطه‌ای ماندگار ایجاد کرده و اشعار وی مملو از مضامین پایداری است.

سعید سعید پور نیز یکی از فعال‌ترین مترجمان ایرانی در حوزه شعر و ادبیات است و تاکنون شاعران فارسی‌زبان زیادی را از جمله از حافظ، مولانا و دیوان شمس و خیام به دنیا معرفی کرده است. وی اشعار شاعران جهانی مانند امیلی دیکنسون^۱، اکتاویو پاز^۲، سیلویا پلات^۳ و الیوت^۴ را نیز به زبان فارسی ترجمه کرده است و آثاری چون «اسرار» (کنوت هامسون^۵)، «به من گوش سپار چنان‌که به باران»، «آخرین خنده» (دی. اچ. لارنس^۶)، «فراسوی انسان نیز سرودی هست:

1. Emily Dickinson
2. Octavio Paz Lozano
3. Sylvia Plath
4. Thomas Stearns Eliot
5. Knut Hamsun
6. David Herbert Lawrence

صد سال شعر انگلیسی» را در کارنامه‌اش دارد. وی با همکاری در پروژه «گفتگوی شعر ایران و جهان»، که به همت انجمن شاعران ایران انجام شد، تعدادی از اشعار قیصر امین پور را به زبان انگلیسی ترجمه کرد که در پژوهش حاضر منبعی برای پژوهش بوده است.

۱-۱. بیان مسئله

- مهم‌ترین پرسش‌هایی که در این مقاله به دنبال پاسخ دادن به آن هستیم عبارت‌اند از:
۱. آیا مترجم توانسته است روح پایداری موجود در اشعار قیصر امین پور را به زبان انگلیسی منتقل کند؟
 ۲. کدام‌یک از مؤلفه‌های پایداری در ترجمه انگلیسی به‌خوبی منتقل شده است؟
 ۳. راهکار مترجم در بازگردانی مؤلفه‌های پایداری با توجه به چارچوب هاوس چه بوده است؟

۱-۲. پیشینه پژوهش

۱-۲-۱. تعریف ادبیات پایداری

در تعریف ادبیات پایداری باید گفت: «هنگامی که یک ملت یا جامعه به مبارزه با عوامل استبداد داخلی یا تجاوز بیگانان برمی‌خیزد از سروده‌ها و نوشته‌هایی بهره می‌گیرد که موضوع اصلی آن‌ها دعوت به مبارزه و پایداری در برابر بیدادگران است» (فارسی دهم، ۱۳۹۵: ۷۳). شریعتی (۱۳۸۷: ۱۷۷-۱۸۵) با بررسی کلمه پایداری از دوجنبه روان‌شناختی و سیاسی تعریف کاملی از ادبیات پایداری ارائه می‌دهد. بدین ترتیب که: از دید روان‌شناختی «مقاومت در برابر هر چیزی که موقعیت فرد را به خطر اندازد» یعنی هر چه که بخواهد به عقاید فرد تجاوز کند با مخالفت و ایستادگی او مواجه می‌شود. جنبه دوم به «مقاومت در برابر تجاوز بیگانگان و مقابله با آن‌ها» می‌پردازد. پس در مجموع ادبیات پایداری مجموعه‌ای از نوشته‌ها است که محور آن‌ها پایداری در مقابل دشمن نفس یا عقاید و متجاوزان به حریم و مملکت ماست. ادبیات پایداری همان ادبیات ایستادگی و مبارزه در مقابل ظلم ظالمان و استقامت در برابر آن‌هاست. باقری دولت‌آبادی نیز از درون‌مایه‌های ادبیات پایداری مانند «دعوت به مبارزه، ترسیم چهره بیدادگر، ستایش آزادی و آزادی، ظلم‌ستیزی، وطن‌دوستی، ایثار، عدالت‌خواهی، انعکاس مظلومیت مردم و بزرگداشت شهدای آزادی نام می‌برد» (۱۳۸۹: ۱۵۱-۱۶۸). از بزرگ‌ترین چهره‌های

ادبیات پایداری جهان در قرن معاصر می‌توان از پابلونردا^۱، شاعر شیلیایی، جان اشتاین بک^۲، نویسنده آمریکایی، محمود درویش، شاعر و نویسنده فلسطینی، پل الوار^۳، شاعر فرانسوی و در ایران نیز می‌توان از افرادی همچون ملک‌الشعرای بهار و فرخی یزدی در مشروطه و علیرضا قزوه و سلمان هراتی، حمیدسبزواری، علی معلم، سید حسن حسینی و قیصر امین پور در عصر حاضر نام برد.

۱-۲-۲. ترجمه و پیشینه آن

به گفته پیترو نیومارک^۴ (۱۹۸۸م) اولین ردپای ترجمه را می‌توان در سه هزار سال قبل از میلاد و دوران پادشاهی مصر باستان دید که نوشته‌هایی به دو زبان در منطقه الفاتین^۵ یافت شده است؛ اما شروع رسمی ترجمه به حدود ۲۴۰ سال قبل از میلاد برمی‌گردد، در آن زمان شخصی به نام لیویوس آندریکوس^۶ متن ادیسه اثر هومر را از یونانی به لاتین برگرداند. کاظم لطفی پور ساعدی (۱۳۷۱) در مبحث تاریخچه ترجمه به نقش مقدس ترجمه در گسترش دین مسیحیت اشاره می‌کند و معتقد است تا قرن نوزدهم ترجمه تنها ابزاری برای خواص از جمله ادیبان، فلاسفه و دانشمندان بود اما در قرن بیستم ضرورت‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، علمی، تجاری و اقتصادی ایجاب می‌کند که کلیه مدارک، مقالات، کتاب‌ها و اسناد به اکثر زبان‌های زنده دنیا ترجمه بشوند.

با توجه به ماهیت ترجمه تعاریف متعددی از ترجمه توسط زبان‌شناسان متعدد وجود دارد. کتفورد^۷ (۱۹۶۵م) ترجمه را این‌گونه تعریف می‌کند: ترجمه جایگزینی مواد متنی در یک زبان (زبان مبدأ) با مواد متنی معادل در زبان دیگر (زبان مقصد) است. نایدا^۸ ترجمه را چنین تعریف

1. Pablo Neruda
2. John Steinbeck
3. Paul Eluard
4. Peter Newmark
5. Elephantine
6. livius andricus
7. John Catford
8. Eugene Nida

کرده است: «ترجمه عبارت است از بازسازی نزدیک‌ترین معادل طبیعی پیام زبان مبدأ در زبان مقصد، نخست از نظر معنی، سپس از لحاظ سبک» (نایدا به نقل از سعیدان، ۱۳۸۷: ۱۵). از دیدگاه دانشمندانی چون نایدا و کتفورد ترجمه خوب ترجمه‌ای است که کاملاً طبیعی و به‌گونه‌ای باشد که خواننده، پیام متن مبدأ را به‌راحتی دریابد. به بیان دیگر، «در ترجمه، انتقال پیام حرف اول را می‌زند، نه انتقال شکل و صورت متن. بورخس زمانی به مترجم آثار خود نورمن توماس دی جووانی توصیه کرد چیزی را بنویسد که او می‌خواسته بگوید، نه آن چیزی را که گفته است» (صلح‌جو، ۱۳۸۵: ۷۷)؛ اما زرکوب و صدیقی (۱۳۹۲: ۵۱) آنچه را که در تعریف ترجمه نیاز است در اختیار ما قرار داده‌اند:

«ترجمه انتقال معنا از زبان مبدأ به زبان مقصد است. این کار با تغییر شکل زبان اول به زبان دوم و از طریق ساختار معنایی انجام می‌شود. آنچه منتقل می‌شود و باید ثابت نگه‌داشته شود، معناست و فقط شکل تغییر می‌کند. از آنجایی که در روند ترجمه متون علمی، اولویت با انتقال معناست، مترجم باید کاملاً هوشیار باشد و هر زمان احساس کرد وفاداری به‌صورت متن مبدأ کوچک‌ترین خللی در انتقال معنا وارد می‌کند، صورت را تغییر دهد و دست به تعدیل‌های مفید و سودمند بزند تا بتواند مأموریت خود را که همان انتقال درست معناست، به بهترین شکل ممکن انجام دهد.»

در بخش‌های بعدی با بررسی ترجمه اشعار قیصر امین پور بیشتر در این موضوع بحث خواهد شد.

همان‌طور که از تعریف ترجمه برمی‌آید: ترجمه بازگردانی یک متن از زبانی به زبان دیگر است پس ترجمه آثار و نوشته‌های نویسندگان برای مخاطبانی جز مخاطب اصلی و اولیه علاوه بر شهرت بیشتر آن نویسنده به‌واسطه مخاطب بیشتر، سبب آشنایی مردم با شیوه و مضمونی جدید در ادبیات می‌شود.

همان‌طور که میثمی، اکبری و حری (۱۳۸۰) ذکر کرده‌اند، در سده‌های اخیر ادبیات ایران به دلایل گوناگون سیاسی اجتماعی و فرهنگی پویایی و خلاقیت خود را از دست داده و تابع ادبیات غرب شده است و در واقع انقلاب مشروطه دروازه ورود ادبیات غرب به ایران شد. نویسندگان ایرانی با ترجمه آثار خارجی در آن دوران با زوایای جدیدی از ادبیات و همچنین مضامین و صناعات جدیدی آشنا شدند. آن‌ها می‌گویند تأثیر چشمگیر ترجمه بر ادبیات را می‌توان در

رمان نویسی دید، مانند تأثیر ترجمه‌ی آثار نویسندگانی همچون الکساندر دوما (پدر) و جرجی زیدان. اگرچه بیشتر ترجمه‌ها در آن زمان از رمان‌های سرگرم‌کننده بود اما هدف ترجمه آن‌ها به گفته نویسندگان این مقاله بیشتر سیاسی بوده است تا بتوان به وسیله آن‌ها بر وجدان سیاسی جامعه اثر گذاشت و همچنین نویسندگان ایرانی را با این شیوه نگارش و نقد سیاست در قالب داستان آشنا کرد. به کمک ترجمه اشعار، به ویژه از زبان‌هایی همچون فرانسه و انگلیسی مقررات شعر سنتی از میان رفت و تحولی عمیق در حوزه شعر ایجاد شد. ممتحن و لک (۱۳۹۲: ۱۴۰) بیشترین تأثیر ترجمه را این گونه ارزیابی می‌کنند که:

بیش‌ترین تأثیر ترجمه، آشنایی ما با فکر، اندیشه و تجربه‌های فرهنگی ملل دیگر است. این آشنایی. ممکن است در آغاز منجر به تقلید و نمونه‌برداری شدید و افراطی هم شده باشد، اما در مراحل بعد وسعت دید و تفکر و اندیشه‌های انتقادی را به ارمغان آورده است. باری، به وسیله‌ی ادبیات و ترجمه‌ی آثار کشورهای دیگر، ما قادریم فرهنگ‌های دیگر را در درون فرهنگ خود هضم و درباره‌ی آن‌ها تأمل کنیم. این تأمل، آغاز تفکر و خلاقیت است.

۱-۲-۳- پژوهش‌های انجام شده

با توجه به بررسی‌های انجام شده توسط نگارندگان تاکنون پژوهش مستقلی در رابطه با بررسی اختصاصی ترجمه انگلیسی اشعار شاعران مقاومت ایرانی صورت نگرفته است؛ اما برخی پژوهشگران به بررسی مؤلفه‌های پایداری در برخی از آثار خارجی پرداخته‌اند و در پی یافتن و بررسی مؤلفه‌های ادبیات پایداری بر روی آثار مختلف شعر شعرای کشورهای مختلف مانند فلسطین، عراق، سوریه، لبنان، شیلی، نیکاراگوئه و... بوده‌اند. از جمله:

مقاله «جلوه‌هایی از ادبیات پایداری ایران و فلسطین در آثار قیصر امین پور و محمود درویش» به قلم طاهری و اسلامی پور (۱۳۸۷) به بررسی مؤلفه‌های ادبیات پایداری ایران و فلسطین در آثار قیصر امین پور و محمود درویش پرداخته است. آن‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که ادبیات پایداری ایران و فلسطین با الهام از فرهنگ دینی غنی و تاسی به الگوهای برتر مجاهدت و ایثار بر تارک ادبیات پایداری ملت‌ها می‌درخشد.

و بعضی دیگر از پژوهشگران تنها به بررسی ادبیات پایداری در آثار شاعران ایرانی پرداخته‌اند

از جمله در مقاله‌ای با عنوان «ادبیات پایداری در اشعار طاهره صفار زاده و موسوی گرمارودی» خدیور و موسایی پرند (۱۳۸۹) به بررسی درون‌مایه پایداری اشعار این دو شاعر معاصر ایرانی می‌پردازند.

فرخ‌نیا و نارنجی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی شعر مقاومت در آفریقای جنوبی با تکیه بر دیدگاه پسا استعمارگری» نگاهی جامع به شعر آفریقای جنوبی و تأثیر دوران استعمار بر آن پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که مهم‌ترین دغدغه شعر هویت‌یابی پس از استعمار است که در دو محور پایداری و تجدید حیات فرهنگی به نمایش درآمده‌است.

هادی پور و بهرامی نظرآبادی (۱۳۹۴) نیز در مقاله‌ای تحت عنوان «جلوه‌های ادبیات پایداری در شعر جیو کوندا بلی، شاعر برجسته نیکاراگوئه» نگاهی به شعر پایداری در آثار زنان شاعر نیکاراگوئه داشته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که جیو کوندا بلی از شاعران مقاومت و مبارزه در برابر استعمار و ستم است که پایداری را درون‌مایه بسیاری از اشعارش قرار داده است. نکته قابل توجه این است که هیچ پژوهشی پیرامون ترجمه شعر این شاعران درزمینه ادبیات و مؤلفه‌های پایداری تاکنون صورت نگرفته است.

۱-۳- پژوهش ضرورت و اهمیت

در سال‌های اخیر پژوهش در حوزه ادبیات پایداری و بررسی و کشف مؤلفه‌های آن در ایران پیشرفتی شگرف داشته و در مورد اکثر نویسندگان و شعرای داخلی بررسی‌های مختلفی در این نوع خاص از ادبیات صورت گرفته است اما جای پژوهش‌هایی با تکیه بر بررسی و یافتن مؤلفه‌های پایداری در ترجمه این آثار هنوز خالی است. ترجمه خوب زمانی تعریف می‌شود که مترجم بتواند درون‌مایه اثر نویسنده را به زبان مقصد منتقل کند. حال چه می‌شود اگر مترجم نتواند آنچه را که مدنظر نویسنده بوده به مخاطب برساند و مخاطب نتواند با آن اثر ارتباط برقرار کند. در این صورت ترجمه هیچ حاصلی در برداشته و وقتی را نیز از مخاطب گرفته است. یکی از شناخته‌شده‌ترین شاعران ایرانی درزمینه ادبیات پایداری قیصر امین پور است و در این پژوهش نگارندگان ابتدا با بررسی ترجمه اشعار این شاعر بزرگ و پرآوازه به زبان انگلیسی با ترجمه سعید سعیدپور به پژوهش در مورد ترجمه می‌پردازند و سپس در پی یافتن شیوه مترجم برای بازگردانی این مؤلفه‌ها و معایب آن گام برمی‌دارند. این نوع بررسی آثار نه تنها به مترجمان

کمک می‌کند بلکه سبب می‌شود که دیگر افراد و ملیت‌ها با جنبه‌های مختلف ادبیات پایداری ایران آشنا شوند که این آشنایی با شباهت‌ها و تفاوت‌ها در حوزه ابیات پایداری و بررسی جنبه‌های جهان‌شمول آن خالی از فایده نیست.

۱-۴ روش پژوهش

روش پژوهش در این مقاله تحلیلی و توصیفی است؛ زیرا از یک‌سوی به تحلیل ترجمه سعید سعید پور از اشعار قیصر امین پور می‌پردازد و از سوی دیگر با بررسی توصیفی به توصیف رابطه شعر و ترجمه و راهکارهای به‌کاررفته در آن می‌پردازد. در پژوهش کیفی حاضر کتاب دوزبانه فارسی و انگلیسی «گزیده شعرهای قیصر امین پور» که توسط سعید سعید پور ترجمه شده است، بررسی شده است. چارچوب نظری این مقاله ارزیابی کیفیت ترجمه بر اساس الگوی هاوس^۱ و مدل ترجمه پنهان و آشکار او است. هاوس (۲۰۰۹ م) ترجمه متون ادبی را به دو نوع تقسیم می‌کند:

۱. ترجمه پنهان

۲. ترجمه آشکار

ترجمه پنهان به ترجمه‌ای گفته می‌شود که در آن برای رساندن معنی متن اصلی از ساختارهای طبیعی و معمول در زبان مقصد استفاده می‌شود و لذا زبان ترجمه چنان طبیعی و روان است که از متون اصلی نوشته‌شده در زبان مقصد قابل تشخیص نیست، به عبارت دیگر طبیعی بودن زبان ماهیت ترجمه را چنان تحت الشعاع خود قرار می‌دهد و پنهان می‌دارد که از نظر معیارهای زبان‌شناختی نمی‌توان بین این نوع ترجمه و متون غیر ترجمه‌ای زبان مقصد در آن رساندن معنی در قالب ساختار طبیعی زبان مقصد است و نه ترجمه لغات و عبارات اصلی.

در ترجمه آشکار، ماهیت ترجمه، آشکارا پیداست و این ناشی از غیرطبیعی و تصنعی بودن زبان ترجمه است که ماهیت ترجمه را به‌وضوح نشان می‌دهد. ترجمه لفظ به لفظ که در آن توجه چندانی به ساختارهای طبیعی زبان مقصد نمی‌شود و کلمات و ساختار نحوی متن اصلی بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد نوعی ترجمه آشکار است، زیرا عدم توجه کافی به معیارها و ساختارهای

معمول در زبان مقصد باعث می‌شود زبان ترجمه غیرطبیعی و نامعمول جلوه کند و ماهیت ترجمه را آشکارا نشان می‌دهد.

از نظر هاوس ترجمه خوب زمانی به دست می‌آید که بتوانیم به پرسش‌های زیر پاسخ دهیم: اول اینکه متن مبدأ چه رابطه‌ای با متن قصد دارد؟ دوم ویژگی‌های متون مبدأ و مقصد چگونه با یکدیگر در ارتباط‌اند و برداشت مؤلف، مترجم و مخاطب از این ویژگی‌ها چیست؟ (هاوس، ۲۰۰۱، ۱۲۷) نگارندگان در این مقاله سعی دارند با توجه به این چارچوب که در حقیقت همان ترجمه پنهان و آشکار هاوس است به بررسی ترجمه اشعار قیصر امین پور بپردازد.

۲- بحث

۲-۱ مراحل تحلیل داده

در این پژوهش نگارندگان پس از خواندن اشعار فارسی و مشخص نمودن مؤلفه‌های پایداری موجود در شعر به بررسی ترجمه انگلیسی اشعار پرداخته است. این بررسی شامل بررسی انتخاب لغات، انتقال آرایه‌های ادبی و انتقال مؤلفه‌های پایداری به متن زبان مقصد است. پس از بررسی و مقایسه‌ی این دو زبان نوع ترجمه بر اساس مدل ترجمه‌ای هاوس انجام شده است.

۲-۲ نمونه‌هایی از تحلیل داده

یکی از ویژگی‌های بارز شعر امین پور ساده و روان بودن آن است. این ویژگی در ترجمه آثار وی نیز بسیار مفید است، زیرا مترجم با ترجمه تحت‌اللفظی نیز به سادگی می‌تواند مفهوم را انتقال دهد؛ اما از طرفی چندلایه بودن این اشعار کار را برای مترجم سخت می‌کند، به طوری که بسیاری از اشعار عاشقانه امین پور در لایه‌های زیرین خود حسی از مقاومت و ایستادگی دارند. به گفته خود سعید پور معیارهای او برای ترجمه اشعار فارسی به انگلیسی زیبایی کلام، اهمیت شعر از نظر زیبایی‌شناسی در زبان انگلیسی و از همه مهم‌تر ترجمه پذیری است. لذا نگارندگان در میان اشعار موجود در کتاب بیشتر مواردی را مورد بررسی قرار داده‌اند که حاوی مؤلفه‌های پایداری و مقاومت و آرمان‌خواهی هستند. در اینجا برای رسیدن به نتیجه‌گیری بهتر لازم است اشعار ترجمه‌شده را بر اساس مدل هاوس به چند دسته ترجمه تقسیم کنیم.

الف) ترجمه آشکار و تحت‌اللفظی در عین انتقال مفاهیم

به اشعار زیر و ترجمه آن‌ها توجه کنید:

۱. پشت میله /بر کف زندان/ کپه‌ای زنجیر

Behind bars /on the jail floor/a pile of chains

تحلیل: پایداری موجود در این قطعه به صورت تلاش و سختی بسیار برای رسیدن به آرمان‌ها نمایان شده است. می‌توان دید که در ترجمه مترجم با ترجمه تحت‌اللفظی و استفاده از کلمات با بار معنایی مشابه مانند: bar- jail- chain توانسته است به راحتی مفهوم را انتقال دهد. یا در این شعر:

۲. پرنده/ نشسته روی دیوار/ گرفته یک قفس به منقار

The bird/perched on the wall/holds a cage in the beak

تحلیل: دوباره در این قطعه نیز مراعات نظیر بین bird perched cage beak و استفاده مناسب از کلماتی که در انگلیسی هم‌نشین یکدیگرند سبب شده مترجم بتواند مفهوم را به راحتی انتقال دهد.

۳. من/ سال‌های سال مردم/ تا اینکه یکدم زندگی کردم

I died for years/so that I lived one breath

تحلیل: این شعر به خودشناسی اشاره دارد و مصداق حدیث «مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا» است که به معنای تحمل سختی‌ها و روبرو شدن با حقیقت برای رسیدن به هدف است که مترجم توانسته با ترجمه تحت‌اللفظی مفهوم را برساند.

۴. با هفته‌های رفته/ با فصل‌ها سوخته/ با سال‌های سخت/ رفتیم و سوختیم و فروریختیم/

With weeks by gone/with seasons burnt/with hard years/we left and/burned and/fell down

تحلیل: در این شعر نیز مترجم توانسته است با ترجمه تحت‌اللفظی مفهوم تحمل سختی و صبر در برابر مشقت‌ها را به زبان مقصد انتقال دهد.

۵. در عصر قاطعیت تردید/ عصر جدید/ عصری که هیچ اصلی/ جز اصل احتمال یقینی نیست

The age of resolute hesitation/ modern age/ the age when no principles/ certain but probable

تحلیل: این شعر از شک و تردید و دشوار بودن شناخت حق از باطل سخن می‌گوید و مترجم توانسته است با ترجمه تحت‌اللفظی به راحتی مفهوم را انتقال دهد.

۶. شروع شاخه ادراک/ طنین نام نخستین / تکان شاخه خاک و طعم میوه ممنوع
the germinating bough of perception/ echo of primal name/ shake of the
soils shoulder/ and the taste of the forbidden fruit

تحلیل: در این قطعه شاعر از بصیرت و مقاومت در برابر درد و از وسوسه و ممکن الخطا بودن انسان سخن می‌گوید؛ که مترجم با ترجمه تحت‌اللفظی توانسته است این مفاهیم را به خوبی انتقال دهد.

۷. آنگاه با خمیازه‌ای ناباورانه / بر شانه‌های خسته ام دستی کشیدم / بر شانه‌هایم انگار جای خالی چیزی... / چیزی شبیه بال / احساس می‌کردم

Then with an unbelieving yawn/I touched my weary shoulders/where I
seemed/to miss something. Like wing

تحلیل: این شعر از معصومیت از دست رفته انسان ازلی و دوری از عالم بالا سخن می‌گوید؛ و باز هم مترجم با ترجمه تحت‌اللفظی قادر به انتقال مفهوم بوده است.

۸. فرزندم / رویای روشنت را / با هیچ کس بازگو مکن /
Son/never more confide/ your bright dream to none

تحلیل: در این شعر شاعر به آرمان‌خواهی و شناخت دشمن اشاره دارد؛ اما مترجم برای این آرمان‌خواهی و بازگو نکردن کلمه confide را بکار برده است در حالی کلماتی نظیر repeat و iterate می‌توانستند معنا را بهتر انتقال دهند.

ب) ترجمه تحت‌اللفظی و عدم توانایی در انتقال مفاهیم عمیق

اما همان‌طور که گفته شد بعضی از اشعار به علت چندلایه بودن، کار مترجم را سخت‌تر می‌کنند. بدین صورت که مترجم باید علاوه بر حفظ زیبایی و سادگی شعر این مفاهیم عمیق را نیز انتقال دهد. در نتیجه باید در تمامی انتخاب‌هایش دقیق باشد. برای مثال به قطعه زیر که آغاز یکی از مشهورترین غزل‌های قیصر امین‌پور است، توجه کنید:

۱. دست عشق از دامن دل دور باد / می‌توان آیا به دل دستور داد؟

Far be the hands of love from heart/but can the heart be ordered so?

تحلیل: هرچند که این قطعه در ظاهر گزاره‌های عاشقانه دارد اما در لایه‌های زیرین آن می‌توان عشق به شهادت‌طلبی را نیز پیدا کرد. در ترجمه اما مترجم باز از روش تحت‌اللفظی استفاده کرده و فقط توانسته لایه‌های بیرونی شعر را انتقال دهد.

۲. و من چقدر ساده‌ام/که سال‌های سال در/ انتظار تو/کنار این قطار رفته ایستاده‌ام/ و

همچنان/ به نرده‌های ایستگاه رفته تکیه داده‌ام

And how simple of me/that have been stood up here/waiting for you/by this
departed train/leaning still/against the railing/ of the departed station

تحلیل: این شعر یکی دیگر از عاشقانه‌های معروف قیصر امین پور است اما همچنان که می‌بینیم لایه‌هایی از انتظار و مقاومت را می‌توان در آن دید که مترجم با زهم آن را تحت‌اللفظی ترجمه کرده و هیچ رنگ و بویی از مقاومت به معنای پایداری را در آن نمی‌توان دید. پس مخاطب مقصد تنها لایه اولیه شعر را می‌بیند و می‌فهمد.

ج) ترجمه تحت‌اللفظی با انتقال مفاهیم پایداری در سطوح ابتدایی

اکنون به شعرهای زیر را که در آن پایداری در سطوح ابتدایی قرار دارد دقت کنید:

۱. شهیدی که بر خاک می‌خفت/ چنین در دلش گفت/ اگر فتح این است/ که دشمن شکست/

چرا همچنان دشمنی هست؟

A martyr lying the ground/said so in his heart/if triumph is this/that the
enemy broke/why is there is enmity?

تحلیل: این شعر ترکیبی از شهادت و صلح‌طلبی را در خود دارد. در اینجا مترجم علاوه بر ترجمه تحت‌اللفظی از فعل غلط broke در ترجمه انگلیسی استفاده کرده است و از کلمه قدیمی triumph به معنای پیروزی در متنی استفاده کرده که معاصر و امروزی است؛ اما از طرفی دیگر وی اصطلاح بر خاک خفت را به lying the ground ترجمه کرده که در زبان انگلیسی رایج‌تر است.

در این شعر نیز مترجم تا حدودی به همین صورت عمل کرده است:

۲. شهیدی که بر خاک می‌خفت/ سرانگشت در خون خود می‌زد و می‌نوشت/ دوسه حرف

بر سنگ/ به امید پیروزی واقعی/ انه در جنگ/ که بر جنگ

A martyr lying the ground/ dipped his finger on the blood and wrote/ a few words on the dust/ hoping for the true triumph/ not in war/ but over war

تحلیل: در اشعار پایداری برخی کلمات حاوی بار معنایی و مفهوم هستند که در ترجمه نیز باید انتقال یابند اما در اینجا مترجم به جای به کار بردن کلمه stone به معنای سنگ از dust به معنی خاک استفاده کرده و این بار معنایی را از بین برده است.

(د) ترجمه پنهان یا مفهومی در انتقال مفاهیم

و در شعرهای زیر که مترجم با استفاده از ترجمه پنهان می‌توانسته مفهوم را به مخاطب مقصد انتقال دهد:

۱. صورت خرید خوار و بار/ صورت خرید جنس‌های خانگی/ پس کجاست؟/ یادداشت دردهای جاودانگی

The list of grocery to buy/ domestic items for shopping/ where is it then/ the note for immortal suffering/ paining for immortality?

در این شعر تنها راه جاودانگی روح، رسیدن به معشوق ازلی (خدا) است. مترجم از ترجمه مفهومی استفاده کرده و با اضافه کردن سؤال paining for immortality? در پی رساندن بهتر و بیشتر این مفهوم به مخاطب مقصد است.

۲. هنوز/ دامنه دارد/ هنوزم که هنوز است/ درد/ دامنه دارد/

Still the pain/ stretches on/ unceasing/ the pain still stretch on and on

تحلیل: در این شعر به ترتیب شاعر ابتدا به وجود و تحمل ناپذیری درد و سختی اشاره می‌کند. در این قطعه مترجم با اضافه کردن pain اول و عدم استفاده از ترجمه تحت‌اللفظی و استفاده از استراتژی‌های ترجمه مفهومی یا پنهان توانسته است مفهوم را به مخاطب مقصد انتقال دهد.

(ه) ترجمه غلط و عدم توانایی در انتقال مفاهیم

و در آخر اشعاری که مترجم نتوانسته مفهوم را به درستی انتقال دهد یا در ترجمه کوتاهی یا قصوری بوده است:

۱. تا نسوزم/ تا نسوزانم/ تا مبادا بی هوا خاموش

To burn not/ to burn noting/ to die not out without air

تحلیل: در این قسمت مخاطب فارسی با خواندن شعر به مقاومت و تحمل سختی‌ها برای رسیدن به هدف می‌رسد اما در ترجمه متأسفانه حتی ترجمه تحت‌اللفظی هم چیزی را منتقل نمی‌کند و ترجمه این قسمت برای مخاطب انگلیسی نامفهوم است.

۲-۳. بحث

در این پژوهش پژوهشگر ۱۵ شعر از کتاب گزیده اشعار قیصر امین پور به زبان انگلیسی را انتخاب کرده است و از این ۱۵ شعر، ۸ مورد آن ترجمه آثاری بوده‌اند که در آن مترجم توانسته است با ترجمه تحت‌اللفظی مفهوم را به‌آسانی انتقال دهد و مدل ترجمه‌ای آشکار برای انتقال مفهوم بیداری این اشعار کافی بوده است. ۵ شعر دیگر نیز به‌صورت تحت‌اللفظی ترجمه شده‌اند با این تفاوت که مترجم نتوانسته است مفهوم لایه‌های زیرین شعر را انتقال دهد و حتی گاهی از کلمات و عبارات نامناسب با متن استفاده کرده است و در ۱ مورد مترجم ترجمه غلطی ارائه داده و در ۳ مورد نیز مترجم با استفاده از ترجمه پنهان سعی در رساندن مفاهیم به مخاطب مقصد کرده است.

از طرفی بسیاری از اهل سخن منکر این ادعا هستند که شعر را می‌توان ترجمه کرد و حتی بعضی شعر را به «غیرقابل ترجمه» تعریف کرده‌اند و جمله رابرت فراست^۱ در این زمینه بسیار مشهور است که شعر در ترجمه از بین می‌رود و در تفسیر از میان برمی‌خیزد.

اساس کار ترجمه انتقال است، چه انتقال معنی، آوا و آرایه‌های ادبی باشد و چه انتقال مفاهیم فرهنگی، اما در ترجمه شعر علاوه بر مفهوم ظاهری نوعی از مفهوم به خواننده اثر انتقال داده می‌شود که در همین آواها، آرایه‌ها و روابط واژگانی پنهان شده است و شاید همین دشوارترین بخش ترجمه شعر باشد، زمانی که مترجم نمی‌تواند مفاهیم فرهنگی و درون‌مایه شعر را انتقال دهد و تنها معنای ظاهری واژه‌ها و ابیات را به زبان مقصد انتقال می‌دهد. از طرف دیگر انتقال تمامی مفاهیم لایه‌های یک شعر در ترجمه امکان‌پذیر نیست، زیرا همیشه بخشی از مفاهیم و مؤلفه‌های شعر فدای بخشی دیگر می‌شوند یا اگر بخواهیم تمام مفاهیم موجود را انتقال دهیم از

1. Robert Frost

مقصود شاعر منحرف شده‌ایم. در هر صورت و با تمام این مباحث امروزه در تمام کشورها اشعار شاعران به زبان‌های مختلف ترجمه می‌شود اما آنچه اینجا مهم است میزان پیروزی و درخشش مترجم در انتقال مفاهیم پایداری است.

از آنجاکه مهم‌ترین ملاک سعید پور برای ترجمه شعر، قابلیت ترجمه‌پذیری اشعار است، به نظر می‌رسد که او هم تا حدودی به این عقیده باور دارد که شعر در لایه‌های زیرین دست‌کم ترجمه پذیر نیست. در نتیجه اکثر اشعاری که وی برای ترجمه انتخاب کرده نثری روان داشته و مفاهیم پایداری در لایه‌های بیرونی و ظاهری این اشعار نمایان بوده است. در رابطه با دیگر اشعار مترجم سعی کرده تنها مفهوم غالب را انتقال دهد یعنی اشعاری که در لایه‌های ظاهری مفاهیم عاشقانه و در لایه‌های پنهانی مفاهیم پایداری داشته‌اند را محدود به مفاهیم عاشقانه کرده و تنها لایه‌های رویی و روساخت شعر منتقل کرده است.

۳- نتیجه‌گیری

در این پژوهش، پژوهشگران در پی بررسی شیوه و راهکارهای مترجم برای انتقال مفاهیم پایداری موجود در اشعار قیصر امین‌پور به زبان مقصد بوده‌اند. پس از بررسی‌های بسیار به نظر می‌رسد مترجم از میان اشعار وی، مواردی را ترجمه کرده که به گفته خودش ترجمه پذیر بوده‌اند و عناصر پایداری در سطوح اولیه و ظاهری آن‌ها موج می‌زده است. در تطبیق ترجمه‌های مترجم با مدل ترجمه‌ای هاوس که به بررسی کیفیت ترجمه می‌پردازد می‌توان گفت مترجم بیشتر از ترجمه آشکار یا تحت‌اللفظی استفاده کرده و نتوانسته مفاهیم پایداری را آن‌طور که برای مخاطب مبدأ ملموس بوده است برای خواننده و مخاطب مقصد روشن کند.

با توجه به جایگاه خاص ادبیات پایداری در ایران نیاز است مترجمی که قصد ورود به فضای ترجمه این‌گونه ادبی را دارد، به عوامل متعددی توجه کند. از جمله: بررسی آثار پایداری ادبیات کشور مقصد، شباهت‌ها و تفاوت‌های این نوع ادبی در جامعه مبدأ و مقصد، تلاش برای انتقال کیفی در عوض انتقال کمی مفاهیم، توجه به بار عاطفی و فرهنگی کلمات در عین بار معنایی و توجه به بار معنایی کلماتی که ممکن است در زبان مقصد همان بار معنایی کلمات مبدأ را نداشته باشند. برای رفع مشکلات ترجمه همیشه راه‌حل‌هایی ارائه می‌شود. در این رابطه نیز لازم است اموری را پیرامون ترجمه این‌گونه ادبی با خواننده متن در میان گذاشت: برای این‌گونه

متن‌های ادبی می‌توان از اطلاعات پانوشتی استفاده کرد، البته باید گفت بسیاری از مترجمان این روش را نمی‌پذیرند زیرا باور دارند این کار سبب قطع ارتباط خواننده با متن می‌شود و وی مجبور می‌شود از میانه متن به پاورقی رجوع کند و این کار تمرکز را برای خواننده سخت می‌کند؛ اما روشی دیگر نیز هست که بسیار کاربردی‌تر از روش قبلی عمل می‌کند آن هم این است که مترجم در ابتدای کتاب با گذاشتن متنی مقدماتی که حاوی اطلاعات لازم برای ورود به متن اصلی است مخاطب را به میزانی از اطلاعات مفاهیم برساند که مخاطب بتواند به درک و لذت ادبی دست یابد و تا حدودی بتواند بیشتر مفاهیم موجود در اشعار را دریابد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

۱. امین پور، قیصر (۱۳۹۰)، گزیده شعرهای قیصر امین پور، ترجمه سعید سعیدپور، چاپ اول، تهران: انجمن شاعران ایران.
۲. باقری دولت‌آبادی، علی (۱۳۸۹)، ادبیات پایداری، سلاح مبارزه با جنگ نرم فرهنگی دشمن، مجموعه مقالات سومین کنگره ادبیات پایداری، به کوشش دکتر امیری خراسانی، کرمان: مرکز حفظ و نشر ارزش‌های دفاع مقدس.
۳. حسینی، سید حسن. (۱۳۸۱)، گزیده شعر جنگ و دفاع مقدس، تهران: سوره مهر.
۴. خدیور، هادی. موسایی پرنده، سکینه (۱۳۸۹)، ادبیات پایداری در اشعار طاهره صفارزاده و موسوی گرمارودی، مجموعه مقالات سومین کنگره ادبیات پایداری، به کوشش دکتر امیری خراسانی، کرمان: مرکز حفظ و نشر ارزش‌های دفاع مقدس.
۵. دارابی، شکوفه (۱۳۹۵)، تحلیلی بر مؤلفه‌های ادبیات پایداری در اشعار قیصر امین پور، فصلنامه علوم و فنون نظامی، شماره ۳۸: ۱۱۷-۱۳۲.
۶. زرکوب، منصوره. صدیقی، عاطفه (۱۳۹۲)، تعدیل و تغییر در ترجمه، چالش‌ها و راهکارها با تکیه بر ترجمه کتاب التَّرجمة و أدواتها. فصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، دوره ۳، شماره ۸: ۵۴-۳۵.
۷. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی. (۱۳۹۵). کتاب فارسی ۱ سال دهم. دوره متوسطه دوم. تهران: شرکت نشر کتاب‌های درسی ایران.
۸. سعیدان، اسماعیل (۱۳۸۷)، اصول و روش کاربردی ترجمه، تهران: رهنما.
۹. شریعتی، احمد (۱۳۸۷)، ادبیات پایداری و مبانی علمی تحلیل و طبقه‌بندی آن. مجموعه مقالات دومین کنگره ادبیات پایداری، به کوشش دکتر امیری خراسانی، کرمان: مرکز حفظ و نشر ارزش‌های دفاع مقدس.
۱۰. صلح‌جو، علی (۱۳۸۵)، گفتمان و ترجمه، چاپ چهارم، تهران: نشر مرکز.
۱۱. طاهری، علی. اسلامی پور، محبوبه (۱۳۸۷)، جلوه‌هایی از ادبیات پایداری ایران و فلسطین در آثار قیصر امین پور و محمود درویش. مجموعه مقالات دومین کنگره ادبیات پایداری، به کوشش دکتر امیری خراسانی، کرمان: مرکز حفظ و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، ۱۳۸۷.
۱۲. فرخ‌نیا، میهن دخت. نارجی، مؤگان (۱۳۹۲)، بررسی شعر مقاومت افریقای جنوبی با تکیه بر دیدگاه پسااستعمارگرایی، ادبیات پایداری، سال پنجم، شماره نهم.

۱۳. لطفی پور ساعدی، کاظم (۱۳۷۱)، درآمدی به اصول روش ترجمه، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
۴۱. میثمی، ژولی. اکبری، لیلا. حرری، ابوالفضل (۱۳۸۰)، تأثیر ترجمه بر زبان و ادبیات فارسی، انجمن ادبی شفیقی و نشریه ایران، شماره ۲۲.
۱۵. ممتحن، مهدی، لک، ایران (۱۳۹۲)، نقش ترجمه در ادبیات تطبیقی و داستان‌نویسی معاصر، پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، سال سوم، شماره نهم.
۱۶. هادی پور، هدی. بهرامی نظرآبادی، نجمه (۱۳۹۴)، جلوه‌های از ادبیات پایداری در شعر جیوكوندا بلی، شاعر برجسته نیکاراگوئه، مجموعه مقالات پنجمین کنگره ادبیات پایداری، به کوشش دکتر امیری خراسانی، کرمان، مرکز حفظ و نشر ارزش‌های دفاع مقدس.
17. Catford, John Cunnison 1965(), *A linguistic theory of translation*. Oxford University Press
18. House. Julian (2001) "Translation quality assessment: linguistic description versus social evaluation", *Meta*, Vol.46, No.2.
19. House. Julian. Translation (2009), Oxford and New York: Oxford University Press.
20. Newmark. Peter (1988), *A textbook of translation*.UK: Prentice Hall, 1988

پیرام اسلامی

پیشگیان اسلام انسانی و مطالعات فرہنگی
بزمالی علیہ السلام انسانی